

Dušan Škodič: »*Filane*« paprike

V vročem poletju 1970 sem dopolnil sedem let in zaključil prvi razred osnovne šole. V tistem času sem bil še edinček, ki ni vedel, da bo čez tri leta dobil še mlajšega brata. Naše stanovanje v bloku na Prulah je bilo majhno, enosobno in morda je bil tudi to razlog, da sta me starša tisto poletje poslala v morsko kolonijo. Spomnim se, da mi je mama nekega dne z nasmeškom povedala, da bom šel na morje, kjer se bom lahko ves dan kopal in predvsem, naučil se bom plavati, kar je zelo pomembno.

Na morje sem pred tem s starši že nekajkrat šel, a to so bila le enodnevna kopanja, ki so bila bolj naporna kot lepa. Avtobusi so imeli v tistih časih toliko klimatskih naprav kolikor oken je bilo odprtih, in tudi kopalni vlak, ki je redno vozil na obalo, ni bil prav udoben. Zame kot otroka, je bilo potovanje naporno in v mislih sem se velik del poti prepričeval, da mi ne sme postati slabo, ko so mame v pregreti notranjosti avtobusa ali potniškega vagona začele odpirati košarice, v katerih se je nahajala pohana piška ali morda zgolj narezana ljubljanska salama. To so polagale med dva kosa kruha in ponujale sendviče članom svoje družine za malico, preden smo se po nekaj urah vožnje pripeljali do morja. Čakati s tem ni imelo smisla, ker bi hrana izven hladilnika v nekaj urah neprijetno zadišala, zato je ves avtobus že na Kačjih ridah pri Planini veselo malical kot na manjši ohceti, zrak v njem pa je bil temu primeren.

Tistega leta pa je bilo vse drugače. Mama je bila sladka kot med in čeprav sem jo imel ves čas na sumu, mi je nekako uspela zapakirati v celofan, da me bo spravila na avtobus ter samega poslala na morje. Še danes sem prepričan, da sta se mojega odhoda bolj kot jaz veselila starša, ampak kdo bi jima zameril, če pomislim, da sta bila takrat še oba v zelo mladih letih.

Na Kongresnem trgu je bilo veliko parkirišče, na katerem je bila na dan odhoda postrojena vrsta belo-modrih avtobusov, na katerih je bil velik napis *SLAVNIK KOPER*. Okoli njih se je gnetla množica otrok iz vseh ljubljanskih osnovnih šol in staršev, ki so jih pripeljali oddat tovarišem in tovarišicam, ki so bili večinoma študentje, ki so si na ta način zagotovili preživljanje počitnic na morju in obenem še nekaj zaslužili. Ko smo bili vkrcani, smo eden za drugim odpeljali proti Tržaški cesti in dalje po stari betonski magistrali proti tri ure oddaljeni Savudriji, kjer je bil velik počitniški dom, namenjen letovanju šolske mladine. Nekateri smo šele na avtobusu izvedeli, da bo naša morska kolonija trajala cele tri tedne, zato je bilo posebej med »prvčki« tudi nekaj joka. Za majhnega otroka je enaindvajset dni, prvič v življenju preživetih brez staršev, cela večnost. Ni pa ta žalost trajala dlje od Vrhnike. Tam se je cesta začela vzpenjati proti Logatcu, tlakovana je bila z granitnimi kockami in na ovinkih je avtobus kar plaval. Bilo je že vroče in ni trajalo dolgo, ko je prvi otrok začel bruhati, kar se je vsem ostalim zdelo tako grozno, da so utihnile tudi največje cmere.

Kolonija pa kot kolonija in otroci kot otroci. Že po kakšnem dnevu so tudi največji razvajenčki ob kopanju, igrah in vseh mogočih aktivnostih v družbi novih otrok, pozabili na svoje mame, ki smo se jih spomnili le še popoldne, ko smo skupaj napisali domov dopisnice, da smo srečno prispeli in da se imamo lepo. Sploh ob večerih je bilo vrhunsko, ker so nam naše mlade tovarišice vsak dan brale pravljice pred spanjem, česar mame doma v večini niso ravno redno prakticirale. Bilo je vse tako drugače in zanimivo, da smo kmalu pozabili na dom in na dejstvo, da se bodo tudi dolgi trije tedni morske kolonije enkrat iztekli. Mama je imela prav, s pomočjo zavzetih tovarišev in tovarišic, nas je velika večina tudi uspešno splavala.

V tistem času sem bil bolj nizke postave in predvsem zelo suh otrok, kar je bila posledica moje kronične neješčnosti. Vzroka še danes ne poznam, spomnim se le to, da lakote enostavno nisem čutil in da me je mama morala vsak dan klicati na dvorišče, kjer smo se otroci po cele dneve preganjali kot kavbojci in indijanci. Pod prisilo sem moral gor na malico, kar mi je bila velika muka. Kam se je ta neješčnost v poznejših letih izgubila, ne vem, saj sem se do konca osnovne šole izjemno potegnil in prerasel večino sošolcev, pa tudi kilogramov mi ni nikoli več manjkalo. Mama je bila v tistem obdobju zaradi mene zelo nesrečna, češ, le kaj si bodo mislili sosedge, da ima tako shiranega otroka. Še danes se spomnim njenega zgroženega pogleda, ko smo neko nedeljo šli na kmete, od koder je bila doma, in me je v kleti, kjer so imeli staro kmečko vago za krompir, stehala oblečenega in obutega v ta boljše čevlje. Kupček uteži je brez milosti pokazal, da imam vsega skupaj samo devetnajst kilogramov. Gotovo se je prestrašila, da bo nekega dne pri nas pozvonila socialna in me odpeljala nekam, kjer me bodo znali uspešneje zrediti kot ona.

Bila pa je kljub moji problematični neješčnosti, ki ji je moj oče sicer rekel, da je navadna izbirčnost, svetla izjema. To so bile polnjene, oziroma po domače rečeno, filane paprike. Zanje bi dal dušo. Še danes jih imam zelo rad, v otroških letih pa so bile te paprike moja največja ljubezen. Ko sem jih jedel, je bilo ravno obratno kot sicer, ko kljub odsotnosti hrane nikoli nisem čutil lakote. Paprike sem lahko jedel trikrat na dan, pa jih nisem bil sit. Mama je bila ob pogledu na svojega edinčka, ki enkrat za spremembo veselo mlati hrano, presrečna. Toda s paprikami je križ, ker so sezonska zelenjava in trajalo je le kakšna dva meseca, ko nam jih je enkrat tedensko skuhala poln ekonom lonec. Zame ni bilo nič lepšega od pogleda na poln lonec paprik, na katerih so bili skrbno nazaj položeni tudi vsi pokrovčki, ki jih je izrezala, da je lahko očistila notranjosti pečk in jih napolnila z mešanico mletega mesa in riža. Ti pokrovčki so bili menda zelo pomembni in če je kateri med vrenjem odpadel, ga je bilo treba nekje v loncu obvezno najti. Paprika brez pokrovčka je na krožniku delovala kot napaka, čeprav je bila prva kretnja vsakega jedca vedno enaka - pokrovček je pograbil in ga neuporabnega, tako kot špilo od klobase, odložil v zato pripravljen mali krožniček. Pozneje je mama to navado sicer opustila in se čez leta, ko sem jo vprašal, niti ni več spomnila, zakaj je bila potrebna takšna pedantnost s tistimi neuporabnimi pokrovčki.

Trije tedni so se počasi iztekali in bolj kot domotožje, me je tlačila neuslišana ljubezen do filanih paprik, ki jih v koloniji ni bilo na jedilniku niti enkrat. Tovarišice so nam že omenjale, da se bomo čez par dni odpravili nazaj proti domu in treba se je bilo navaditi na misel, da se bo naše življenje nepreklicno vrnilo v stare tirnice. In tako sem si kakšen dan prej vzel popoldne čas in napisal mami dopisnico, v kateri sem ji najavil, da se bom v kratkem vrnil domov (kot da ona ne bi vedela tega datuma). Naročil sem ji, vsekakor pa ne prosil, da naj ob mojem prihodu skuha poln lonec filanih paprik. Ko sem dopisnico dal tovarišici, ki je vsako popoldne v naši spalnici pobrala pošto, da jo je odnesla v nabiralnik, sem se počutil kot zasvojenec z loterijo, ki je neizmerno srečen v trenutku ko vplača listek, čeprav nima nobenega zagotovila, da bodo izžrebane prav njegove številke.

Vožnje domov se ne spomnim dobro. Večina nas je bila bolj slabe kot dobre volje, podobno kot ob odhodu, a tokrat seveda iz drugega razloga. Avtobusi so nas pripeljali nazaj na Kongresni trg, kjer je bila že zbrana množica staršev, ki so po dolgih treh tednih prišli prevzeti svoje otroke. Bilo je konec julija, sredi pasjih dni in parkirišče je bilo razbeljeno kot plošča na štedilniku. Večinoma so se okoli avtobusov gnetle mame, ki so med oznakami na avtobusih iskale pravo, očetje, ki so takrat že premogli kakšnega fička, pa so med tem raje čakali na parkirišču. Ko sem sestopil po stopnicah, sem se skoraj zaletel v mamo, ki je pred vrati že čakala, da ji njen edinček po dolgem času plane v objem. Razširila je roke, jaz pa tudi, a korak pred njo sem se nenadoma ustavil in strogo vprašal: »A si naredila paprike?«

»Ja seveda sem« se je nasmejala in potem sem ji res hvaležno dovolil, da me je z rahlo solznimi očmi objela. Nato je bilo treba še najti moj kovček med prtljago, ki jo je šofer raztovoril iz prtljažnega prostora. Na srečo ni bil velik, v spominu imam le, da je bil precej star in odrgnjen, verjetno še tisti, s katerim je moja mama kot mlada punca prišla s kmetov v Ljubljano, pred njo pa ga je uporabljal že bogvekdokdo iz njene družine v Beli krajini. Oče naju je čakal nekje na parkirišču in »luftal« avto, kolikor se je to pač dalo, nato pa smo se odpeljali domov v naše malo blokovsko stanovanje na Prulah. Tam me je resnično čakal poln lonec moje največje otroške ljubezni, filanih paprik.

Gotovo nam je vsem trem kapljalo od čela, ko smo se v naši mali pregreti kuhinji sklanjali nad kožnike, a to ni nikogar motilo. Toda glavni vzrok, da sem si tako dobro zapomnil težko pričakovano kosilo, se niti ni skrival v maminem ekonom loncu, temveč v pisemskem nabiralniku. Dopisnica, ki sem jo poslal iz Savudrije, je namreč prispela do nas šele kakšen teden po tem, ko sem bil že doma. Začudeno sem pogledal mamo: »Kako si pa vedela?« Le zadovoljno se je nasmejala in me pobožala po glavi.